

- громадського харчування, затверджені наказом Міністерства економіки від 17.06.03 р. – № 157 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про затвердження типових первинних облікових документів з обліку сировини і матеріалів, від 21.06.96 р. – № 193. Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Свідерській Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 233 с.
10. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік: Посібник. – К.: Академія, 2002. – 672 с.

Вожга Н.В.

Хмельницький кооперативний торгово-економічний інститут

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА И КОНТРОЛЯ ДВИЖЕНИЯ ТОВАРОВ И ТАРЫ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА

Аннотация

Исследованы сущность товаров и тары и проведено их классификацию. Определены основные направления совершенствования учета товаров и тары на предприятиях ресторанного бизнеса.

Ключевые слова: товары, тара, предприятия ресторанного бизнеса, учет, контроль, совершенствование.

Vozhha N.V.

Khmelnytsky Cooperative Trade and Economic Institute

IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL MOVEMENT OF GOODS AND CONTAINERS FOR PLANTS RESTAURANTS

Summary

Investigated the essence of the goods and containers and their classification. Defined the main directions of improvement of accounting products and packaging for restaurants and catering enterprises.

Keywords: goods, packaging, restaurants, accounting, controlling, improving.

УДК 336.72

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Воля Н.В., Могилова А.Ю.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті розглянуто сутність капіталу підприємства, визначено, що управління капіталом підприємства, як і весь процес управління являє систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень.

Ключові слова: капітал, капітал підприємства, управління капіталом, функціонування капіталу підприємства, методи управління капіталом.

Постановка проблеми. Важливим стратегічним завданням соціально-економічного розвитку України є становлення потужного національного капіталу.

Капітал – одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка з'ясовує протягом багатьох століть. Термін «капітал» походить від латинського «capitalis», що означає «основний, головний». У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. За мірою розвитку економічної думки це первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав панівній парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства.

Так, відповідно до принципів наукового світобачення меркантилістів, під поняттям капіталу як основного багатства розумілось золото, гроші та інші скарби у будь-якому вигляді. При цьому основним джерелом формування капіталу меркантилісти вважали позитивний торговельний баланс.

Економічна школа фізіократів під поняттям капіталу як основного багатства розуміла землю і вкладеш в неї кошти («аванси»). Відповідно джерелом формування капіталу фізіократи вважали сільськогосподарське (землевласницьке) виробництво.

Представники класичної поліекономії (у першу чергу А. Сміт і Д. Рікардо) серйозно поглибили дослідження сутності капіталу, розширили сферу його розгляду галуззю промислового виробництва. Під капіталом вони розуміли накопичені запаси засобів виробництва, які призначені для подальшого виготовлення товарів. Основні суттєві риси економічної категорії капіталу, сформульовані класичними економістами, були прийняті за основу всіма наступними її дослідниками.

Наведений історичний огляд показує, що парадигма капіталу як економічної категорії, що характеризує систему її особливості її пізнання, визначається глибоким генезисом і значною широтою підходів.

Вагому частку в реалізації зазначеного стратегічного пріоритету займає капітал підприємницьких структур. Саме від налагодження розширеного відтворення капіталу мікрорівня та успішного подолання кризових явищ у роботі підприємств залежать процеси формування капіталу на національному рівні. Досягти цього можна тільки за умови ефективного управління капіталом як на макрорівні, так і на рівні окремого підприємства. Одним із важливих внутрішніх чинників підвищення ефективності кругообігу капіталу є узгодженість взаємодії складових, що утворюють його структуру. Оскільки взаємодія складових капіталу підприємства забезпечується сферою управління, то й узгодженість їх функціонування має бути врахована у процесі управління. Проте на сучасному етапі фактор узгодженості функціонування фізичного, фінансового та інтелектуального капіталів підприємства знаходиться в більшості випадків поза увагою вчених, що зумовлює переважання поелементного підходу до управління капіталом і значно знижує його ефективність.

Вагомий науковий внесок у дослідження питань, пов'язаних з управлінням капіталом підприємств, здійснили класики та неокласики світової економічної думки: А. Сміт, Д. Рікардо, Т. Мальтус, Дж. Міль, К. Маркс, Е. Бем-Баверк, А. Маршалл, Дж. Кларк, І. Фішер, Дж. Хікс, а також провідні вітчизняні та зарубіжні вчені сучасності: І. Балабанов, Ю. Воробйов, Д. Ван Хорн і Д. Ваховач, Н. Дучинська, М. та ін. [3]

Однак аналіз зазначених робіт показав, що питання управління сукупним капіталом підприємства як відкритою складною системою в його цілості з урахуванням взаємозв'язку, взаємозалежності й узгодженості функціонування фізичної, фінансової та інтелектуальної складових недостатньо розроблені. Необхідність подальшого дослідження окреслених проблем з метою забезпечення ефективного управління капіталом вітчизняних підприємств зумовила вибір теми дисертаційного дослідження та його актуальність.

Мета статті. Основною метою роботи є розробка методичних рекомендацій по аналізу структури капіталу підприємства, так як в даний момент загальноприйнятій методикі аналізу структури капіталу в Україні не існує. Також написання даної роботи обумовлене необхідністю напрацювання шляхів вирішення тих проблем з якими зіштовхується сучасне підприємство при формуванні та управлінні власним капіталом.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду взаємозалежних завдань:

- 1) розкрити економічну сутність і зміст капіталу підприємства;
- 2) виявити механізм, принципи формування капіталу на підприємстві;
- 3) вивчити і виявити особливості формування капіталу на підприємстві;
- 4) розробити методіку аналізу структури капіталу підприємства;
- 5) виробити практичні рекомендації з удосконалення й підвищення ефективності формування та управління капіталом на підприємстві;

Формування оптимальної структури капіталу підприємства для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань, що вирішуються в процесі фінансового управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи оптимізації структури капіталу були вперше запропоновані професором І.О. Бланком у працях, опублікованих в 1988-2000 рр.

Згідно з ним, оптимальна структура капіталу відображає таке співвідношення використання

власного та позикового капіталу, при якому забезпечується найбільш ефективний взаємозв'язок між коефіцієнтами рентабельності власного капіталу та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість. [2]

Мета управління структурою капіталу – мінімізувати витрати по залученню довгострокових джерел фінансування і тим самим забезпечити власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними грошових коштів.

Об'єктом дослідження обрано процес управління капіталом підприємства. Предметом дослідження є теоретичні та практичні положення, методи, методичне забезпечення процесу управління капіталом підприємств з урахуванням взаємозв'язку й узгодженості їх фізичної, фінансової та інтелектуальної складових.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять теоретичні положення сучасної економічної теорії та теорії управління, розробки зарубіжних і вітчизняних вчених щодо управління капіталом підприємства. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених у роботі завдань було використано систему загальнонаукових, спеціальних і міждисциплінарних методів дослідження: структурно-логічний аналіз – для формування логіки та побудови структури дослідження; графічний – для наочного зображення статистичного матеріалу і схематичного подання основних теоретичних та практичних положень роботи; теоретичне узагальнення та історико – економічний аналіз – для визначення сутності капіталу підприємства; системний підхід, методи аналізу й синтезу – для розкриття структури, організації та властивостей системи «капітал підприємства», а також для обґрунтування базисних положень і системи принципів управління капіталом підприємства; формалізації – для побудови алгоритмічної послідовності дій управління капіталом підприємств, для розробки методичного підходу до оцінювання ефективності управління ним;

теоретичне узагальнення та системно-структурний аналіз – для формування сукупності показників оцінки й аналізу кругообігу капіталу підприємства;

багатовимірний статистичний аналіз – для виявлення факторів функціонування капіталу; математичної статистики – для побудови інтервальних шкал оцінювання кругообігу капіталу підприємства; експертних оцінок та анкетування – для визначення координат точок критичної нерівноваги, кризи та рівноваги у просторі станів капіталу підприємства; регресійний аналіз – для виявлення впливу узгодженості складових капіталу підприємства на ефективність його функціонування.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти України з питань функціонування суб'єктів господарювання, офіційні матеріали Державного комітету статистики України. [3]

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, необхідно, у першу чергу, виділити такі його характеристики:

1. Капітал підприємства є основним фактором виробництва. В економічній теорії виділяють три основні фактори виробництва, які забезпечують господарську діяльність виробничих підприємств: капітал; землю та інші природні ресурси; трудові ресурси. У системі цих факторів виробництва капіталу належить пріоритетна роль, оскільки він об'єднує всі фактори в єдиний виробничий комплекс.

2. Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять дохід. У цій своїй якості капітал може виступати від виробничого факто-

ра – у формі позикового капіталу, що забезпечує формування доходів підприємства не у виробничій (операційній), а в фінансовій (інвестиційній) сфері його діяльності.

3. Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Він забезпечує необхідний рівень цього добробуту як у поточному, так і в перспективному періодах. Споживаюча в поточному періоді частина капіталу виходить із його складу, будучи направленою на задоволення поточних потреб його власників (тобто перестаючи виконувати функції капіталу). Накопичена частина покликана забезпечити задоволення потреб його власників у перспективному періоді, тобто формує рівень їх майбутнього добробуту.

4. Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає, перш за все, власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Разом із тим, обсяг використаного підприємством капіталу характеризує і потенціал залучення ним позичених фінансових засобів, що забезпечують отримання додаткового прибутку. У сукупності з іншими, менш значними факторами, це формує базу оцінки ринкової вартості підприємства.

5. Динаміка капіталу підприємства є найважливішим барометром ефективності його господарської діяльності. Можливість власного капіталу самозростати високими темпами характеризує високий рівень формування та ефективності розподілу прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. У цей же час зниження обсягу власного капіталу є, як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства.

Висока роль капіталу в економічному розвитку підприємства і забезпеченні задоволення інтересів держави, власників і персоналу визначає його як головний об'єкт фінансового управління підприємством, а забезпечення ефективного його використання належить до найбільш відповідальних завдань фінансового менеджменту.

Капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектною сутністю, але й багатоманітністю образів, в яких він виступає. Під загальним поняттям «капітал підприємства» розуміють різноманітні його види, які характеризуються в наш час декількома десятками термінів. Усе це потребує необхідної систематизації термінів, що використовуються. Така систематизація, здійснена за найбільш важливими класифікаційними ознаками.

Рівень ефективності господарської діяльності підприємства визначається цілеспрямованим формуванням його капіталу.

Основною метою формування капіталу підприємства є задоволення потреб у придбанні необхідних активів та оптимізація його структури з позицій забезпечення умов ефективного його використання.

З урахуванням цієї мети процес формування капіталу підприємства базується на основі таких принципів:

1. Урахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства, процес формування обсягу і структури капіталу підпорядкований завданням забезпечення його господарської діяльності не тільки на початковій стадії функціонування підприємства, але і на перспективу. Значення перспективності формування капіталу підприємства досягається шляхом включення всіх рахунків, пов'язаних з його формуванням, у бізнес-план проекту створення нового підприємства.

2. Забезпечення відповідності обсягу залученого капіталу до обсягу формуючих активів підприєм-

ства. Загальна потреба в капіталі підприємства базується на його потребі в оборотних і необоротних активах. Ця загальна потреба в капіталі, який необхідний для створення нового підприємства, включає дві групи витрат:

- 1) передстартові витрати;
- 2) стартовий капітал.

Передстартові витрати призначені для створення нового підприємства являють собою відносно невеликі суми фінансових коштів, необхідні для розробки бізнес-плану і фінансування пов'язаних з цим досліджень. Ці витрати носять разовий характер, хоч і потребують відповідних затрат капіталу, в складі загальної потреби в ньому займають незначну частину.

Стартовий капітал призначений для безпосереднього формування активів нового підприємства з метою початку його господарської діяльності (подаліше нарощування капіталу розглядається як форма розширення діяльності підприємства і пов'язане з формуванням додаткових фінансових ресурсів). Наступне нарощування капіталу розглядається як форма розширення діяльності підприємства і пов'язане з формуванням додаткових фінансових ресурсів. Для визначення загальної потреби в капіталі з метою створення нового підприємства використовують, як правило, два основних методи:

- а) прямий метод розрахунку;
- б) непрямий метод розрахунку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні процесу управління капіталом підприємства та підвищенні ефективності його функціонування за допомогою реалізації методичного забезпечення, яке дозволяє детально проаналізувати і здійснити узагальнену оцінку кругообігу капіталу, своєчасно реагувати на негативні відхилення та приймати управлінські рішення щодо їх подолання, отримати об'єктивну інформацію щодо рівня ефективності процесу управління капіталом підприємства, виявити недоліки у плануванні і проблеми у функціонуванні не тільки сукупного капіталу, а й окремих його структурних частин на стадіях залучення, розміщення й використання, обґрунтовано здійснити вибір виду управління капіталом підприємства, виміряти рівень узгодженості складових капіталу підприємства, виявити і за допомогою тактик управління подолати дисбаланс у функціонуванні капіталу та підвищити загальний рівень ефективності формування й використання сукупного капіталу промислових підприємств.

Висновки і пропозиції. Таким чином, управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства. Вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру капіталу, яка за найнижчої вартості капіталу дасть змогу збільшити ринкову вартість економічної одиниці. Оптимальною є така структура капіталу, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, який сприяє залученню нових капіталів на прийнятних умовах.

Список літератури:

1. Байстрюченко Н. О. Вплив динаміки структури капіталу на фінансово-економічні результати діяльності підприємства: дис. кандидата екон. наук: 08.00.04/ Байстрюченко Наталія Олегівна. – Суми, 2010. – 212 с.
2. Ліпич Л. Г. Гадзевич І. О. Капітал в системі управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2013/upravlinnya-kapitalom-pidpryjemstva/>
3. Лебідь О.В. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства / О. В. Лебідь// Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Дні науки – 2006» (Дніпропетровськ, 17 – 28 квітня 2006 р.). Т. 1. Економічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 75-77.

Воля Н.В., Могилова А.Ю.

Днепропетровский Национальный Университет имени Олеса Гончара

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЕМ КАПИТАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Аннотация

В статье рассмотрена сущность капитала предприятия, определено, что управление капиталом предприятия, как и весь процесс управления представляет систему принципов и методов разработки и реализации управленческих решений.

Ключевые слова: капитал, капитал предприятия, управления капиталом, функционирования капитала предприятия, методы управления капиталом.

Volia N.V., Mohylova A.Yu.

Dnepropetrovsk National University named after Oles Gonchar

CAPITAL MANAGEMENT COMPANIES PROBLEMS AND SOLUTIONS

Summary

The article deals with the nature of capital of enterprise, certainly, that the management of enterprise, as well as all process of management, is a system of principles and methods for the development and implementation of management decisions.

Keywords: capital, capital of the company, money management, functioning capital company, Methods of money management.

УДК 334.738

ПРО ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНО-КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРУ У ПЕРІОД ЙОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Гаркуша О.В.

Полтавський університет економіки і торгівлі

Відображено особливості державного регулювання кредитно-кооперативного сектору національної економіки у період його відродження. Показано його вплив на розвиток кредитних спілок. Подано авторське бачення щодо усунення основних проблем, пов'язаних з недоліками державного регулювання.

Ключові слова: державне регулювання, кредитно-кооперативний сектор, кредитна спілка, кредитна кооперація, кредитний кооператив.

Відродження кредитної кооперації в Україні після тривалої перерви почалося лише на початку 1990-х років. Воно цілком закономірно співпало з першими кроками становлення її незалежності. При цьому слід зауважити, що процес оформлення державного регулювання кредитно-кооперативного сектору національної економіки можна умовно поділити на два важливих періоди – до прийняття закону «Про кредитні спілки» (2001 р.) і створення державного регулятора в особі Державної комісії з регулювання фінансових послуг (Держфінпослуг) та після цього. Перший період можна охарактеризувати як «відродження», бо у цей час в Україні лише закладалась основи нормативно-правової бази для відродження кредитних спілок і державне регулювання їх діяльності було обмеженим. Воно в основному полягало лише у створенні певних «правил гри» в умовах практич-

ного невторчання держави у цей процес. Разом з тим, другий період, цілком справедливо можна вважати «етапом активного розвитку». Він характеризується формуванням повноцінного законодавчого забезпечення, регулювання діяльності та суттєвого впливу держави на розвиток кредитних спілок.

Метою цієї статті є з'ясування особливостей державного регулювання кредитно кооперативного сектору національної економіки та формування на цій основі концептуальних підходів щодо підвищення його ефективності. У ході дослідження використано методи наукового аналізу і синтезу.

Відродження кредитно-кооперативного сектору в національній економіці розпочалося після підписання Президентом України указу №377/93 від 20 вересня 1993 року, яким було затверджено «Тимчасове положення про кредитні спілки в Україні» [14], що стало першим нормативно-правовим